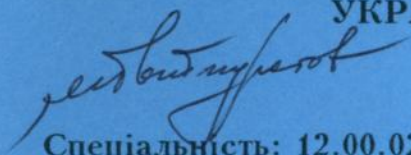

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І.І. МЕЧНИКОВА

На правах рукопису

БАЙМУРАТОВ
Михайло Олександрович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО
ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
УКРАЇНИ

Спеціальність: 12.00.02 - конституційне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового
ступеня доктора юридичних наук

Одеса - 1996

ЛБ. 35-867

Робота виконана на кафедрі конституційного та міжнародного права Юридичного інституту Одеського державного університету імені І.І. Мечникова.

Науковий консультант — доктор юридичних наук, академік Орзїх Марк Пилипович

Офіційні опоненти:

- доктор юридичних наук, професор *ПОГОРІЛКО В.Ф.*
- доктор юридичних наук, професор *ФРИЦЬКИЙ О.Ф.*
- доктор юридичних наук, професор *КАЛЮЖНИЙ Р.А.*

Провідна установа: Інститут законодавства Верховної Ради України.

Захист відбудеться "29" листопада 1996 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої ради Д.05.01.08. при Одеському державному університеті імені І.І. Мечникова за адресою: 270058, Одеса, Французький бульвар 24/26, Юридичний інститут, ауд. № 60.

З дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Одеського державного університету.

Автореферат розісланий "25" ЖОВТНЯ 1996 року.

Вчений секретар спеціалізованої ради

доцент

МУЗИЧЕНКО П.П.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00751564 (S)

AB - 35.867

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження та ступінь розробки проблеми. Демократизація державного та суспільного життя в умовах становлення незалежної держави України супроводжується процесами становлення системи місцевого самоврядування (далі: МСВ), що мають реноваційний характер. Місцеві Ради народних депутатів із органів, що мають державно-владні повноваження, трансформуються в органи самоорганізації територіальних громад, які самостійно вирішують питання місцевого значення в інтересах населення та розвитку території.

Із зростанням самостійності МСВ, формуванням системно-функціональних напрямків його діяльності, що відбуваються на фоні активізації в Україні економічних реформ, висувається завдання співробітництва його органів із зарубіжними територіальними та іншими партнерами з метою розширення практики взаємодії місцевих влад з державними та урядовими інституціями, міжнародними неурядовими організаціями (далі: МНУО), підприємницькими структурами та окремими фізичними особами з метою взаємного обміну досвідом у галузі вирішення глобальних та локальних проблем, розвитку різнопланового та багаторівневого співробітництва в гуманітарній, науково-технічній та економічній сферах, що має прагматичну спрямованість, а також вироблення стандартів політики у взаємовідносинах з центральними органами держав.

Міжнародні контакти місцевих рад України мають свою історію: вони виникли у явочному порядку ще за часів існування колишнього Союзу РСР, в якому не існувало системи

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

МСВ, переважно на рівні міських Рад народних депутатів і без відповідної інституціонально-статутарної юридикації входили в систему міжнародних зв'язків радянських міст, що функціонувала під егідою своєрідного "міністерства дружби" – Союзу радянських товариств дружби та культурних зв'язків із зарубіжними країнами. У час розпаду СРСР та становлення незалежної України міжнародні зв'язки місцевих Рад відіграли значну роль у доведенні до відома світової громадськості правдивої інформації про процеси, що відбувалися в Україні. У зв'язку з входженням України у світову спільноту держав на правах суверенної рівності, її зацікавленості в політико-економічному співробітництві, перш за все з європейськими структурами, де вироблені і впроваджені міжнародні стандарти становлення і функціонування місцевої демократії, в тому числі стандарти міжмуніципального співробітництва, значення міжнародного співробітництва місцевих влад значно зростає. Це вже знайшло своє міжнародне визнання у відповідних положеннях ратифікованої більшістю держав Європейської Хартії про місцеве самоврядування, яка була прийнята у 1985 році Радою Європи. Україна, вступивши у листопаді 1995 р. до Ради Європи, зобов'язана протягом року від дня вступу підписати і ратифікувати цей документ.

Феномен залучення органів місцевого самоврядування (далі: ОМСВ), населення міст та інших адміністративно-територіальних одиниць України до міжнародного співробітництва зумовлений пошуками шляхів реалізації різноманітних соціальних, культурних, економічних та географічних проблем у різних регіонах, великій кількості людських поселень. Ці процеси підвищують значення та активізують роль ОМСВ і їх виконавчих комітетів як суб'єктів соціального управління,

що ініціюють, встановлюють та забезпечують міжнародне співробітництво з аналогічними територіальними та іншими суб'єктами зарубіжних держав і згодом таких, що координують це співробітництво. Воно в свою чергу набуває різнопланового та багаторівневого характеру, залучаючи до своєї орбіти нові суб'єкти, розташовані на підвідомчій території.

Проблемні питання становлення та розвитку міжнародного співробітництва ОМСВ не стали предметом широкого дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. У радянський період вони розглядались переважно на рівні публіцистичних робіт як ілюстрації миролюбної політики СРСР та його внеску в розрядку міжнародної напруженості. Уперше серйозну увагу співробітництву місцевих влад у контексті здійснення ними зовнішніх функцій держави приділив В.Погорілко, котрий пов'язав цю діяльність головним чином із рухом поріднених міст. Ним же були зроблені висновки щодо допоміжної ролі місцевих Рад у міжнародному співробітництві держав та про її зростання в реалізації зовнішніх функцій держави. Питанням вивчення конкретних організаційно-правових форм міжнародного співробітництва міських Рад та управлінським аспектам цієї діяльності були присвячені роботи А.Безуглова, Т.Кришкіної, В.Пустогарова та ін. Дослідженню історичних і практичних питань міжнародних зв'язків місцевих Рад народних депутатів із зарубіжними містами-партнерами та в рамках МНУО місцевих влад була присвячена робота Т.Непомнящего і М.Песляка. У рамках узагальнення конкретного позитивного досвіду міжнародного співробітництва міст, регіонів і союзних республік колишнього СРСР було виконано ряд досліджень методичного та пропагандистського характеру (роботи В.Атопова, М.Вальяно та ін.). Теоретичні

проблеми і організаційно-правові питання забезпечення міжнародних зв'язків місцевих Рад по становленню співробітництва з порідненими містами, питання становлення міжнародної правосуб'єктності ОМСВ уперше знайшли своє відображення в роботах дисертанта.

Після проголошення незалежності України значну роль у становленні системи міжнародного співробітництва ОМСВ та вивченні зарубіжного досвіду місцевої демократії відіграли дослідження, здійснені в рамках Фонду сприяння становленню та розвитку місцевого і регіонального самоврядування України (нині: Фонд сприяння місцевому самоврядуванню України). Ці розвідки знайшли своє відображення в журналі Фонду "Місьцеве та регіональне самоврядування України" (роботи І.Бутко, М.Баймуратова, Р.Давидова, В.Кампо, М.Орзіха, М.Пухтинського, О.Фрицького та ін.).

Правові основи місцевої демократії, закріплені в новій Конституції України, не містять у собі прямої вказівки на легалізацію міжнародного співробітництва ОМСВ. Однак вони потребують деталізації Конституційним Судом та конкретизації в поточному законодавстві, що приведе до включення відповідних повноважень в компетенцію ОМСВ. Слід також відзначити, що багато з конституційних положень профільного характеру відповідають Європейській Хартії про місцеве самоврядування 1985 р., яка передбачає і право місцевих влад на міжнародне співробітництво, що є свідченням імплементації в національне законодавство України європейських стандартів місцевої демократії і позитивного сприйняття зарубіжного досвіду МСВ. Крім того, сьогодні в Україні на рівні законопроектних робіт уже є відповідні напрацювання що до включення права на міжнародне співробітництво до компетенції ОМСВ

(див. Проект Закону України “Про місцеві Ради народних депутатів”, прийнятий у першому читанні Верховною Радою України 17.07.94 р.). Це право підлягає легалізації і, виходячи із міжнародних зобов’язань України, які вона взяла на себе в рамках міжнародних міждержавних організацій (далі: ММУО) та міжнародних двосторонніх міждержавних договорів.

Методологічна основа дослідження. В основу методології дослідження дисертант поклав комплексний підхід до визначення методів аналізу генезису, розвитку, структуризації та функцій системи міжнародного співробітництва ОМСВ в їх єдності з легітимно-статутарною діяльністю. Основою методології дослідження є закони діалектики та категорії пізнання соціальних та правових процесів і явищ з використанням загальнонаукових та спеціальних методів, які забезпечують єдність аналізу проблеми, що досліджується. В процесі дослідження дисертант використав загальнонаукові методи, такі як ретроспективний, порівняльно-правовий, формально-логічний, статистичний, системний, структурно-функціональний, аналітичний, конкретно-соціологічний та інші, що прийняті сучасною наукою.

Застосування різноманітних методів дослідження під час написання дисертації об’єктивно зумовлене характером поставлених завдань і необхідністю поєднання правового та соціального аналізу.

Дисертант спирався на дослідження в галузі теорії держави та права, конституційного права України та конституційного права зарубіжних держав, державного будівництва, міжнародного публічного та міжнародного приватного права, політології, політичних інститутів та процесів, соціології та

інші. Зокрема на роботи вчених України - В.Авер'янова, І.Бутко, Р.Давидова, М.Корнієнко, Л.Макарової, М.Орзіха, І.Пахомова, В.Семчика, В.Сіренко, О.Сурілова, В.Тордія, О.Фрицького; вчених зарубіжних країн - А.Безуглова, Б.Галі, В.Іванова, М.Краснова, Т.Кришкіної, Г.Курдюкова, Б.Лазарева, Д.Левіна, Ю.Тихомирова, Г.Тункіна, В.Фадєєва, Д.Фельдмана, Є.Харлофа та ін.).

Предмет дослідження. Виходячи із актуальності і практичної відсутності теоретичної розробленості проблеми, дисертант обрав предметом правового дослідження систему міжнародного співробітництва ОМСВ України на сучасному етапі.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу закономірностей становлення та розвитку системи міжнародного співробітництва ОМСВ України, включаючи теоретичну розробку основних методологічних проблем та концептуальних положень, що лежать в основі ініціації і реалізації такої діяльності, формування міжнародної правосуб'єктності ОМСВ України та науково-практичне обґрунтування організаційно-правових форм співробітництва місцевих влад України з зарубіжними партнерами.

Основними завданнями дисертаційного дослідження є постановка та вирішення: основоположних теоретичних, науково-методологічних і науково-практичних проблем конституювання міжнародного співробітництва ОМСВ України, розробка концептуальних загальнофілософських та наукових проблем цієї діяльності; соціальних та правових проблем діяльності ОМСВ України що до становлення, розвитку та активізації міжнародного співробітництва з аналогічними та іншими суб'єктами зарубіжних держав; проблем становлення та фор-

мування їх міжнародної правосуб'єктності, що знаходить своє емпіричне втілення в компетенції ОМСВ, яка формується в країні; проблемних питань становлення та активізації цієї діяльності; проблемних питань з удосконалення законодавства, що регламентує міжнародну діяльність ОМСВ.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що в ній: — уперше в українській юридичній науці зроблена спроба цілісного і комплексного правового аналізу основоположних теоретичних, науково-методологічних та науково-практичних проблем становлення і розвитку системи міжнародного співробітництва ОМСВ України, що мають конституююче і статутарне значення як для цієї системи, так і всієї системи МСВ в цілому;

— проведено системний аналіз узагальнення практики міжнародного співробітництва ОМСВ та інших територіальних одиниць, інших суб'єктів зарубіжних держав;

— проведено комплексне дослідження теоретичних проблем становлення інтересу і мотивації в міжнародному співробітництві ОМСВ в контексті розробки структуризації інтересу в цій діяльності, а також ролі міжнародного співробітництва місцевих влад у становленні зовнішньополітичної свідомості громадян України;

— виявлені, визначені і розкриті концептуальні підвалини міжнародного співробітництва ОМСВ України, що визначають загальнофілософську, системно-логічну та предметно-прагматичну базу цієї діяльності;

— проведено структурно-функціональний аналіз процесів становлення, розвитку і розширення повноважень ОМСВ в галузі міжнародного співробітництва;

— проведено аналіз міжнародно-правових стандартів

МСВ, розроблених ММУО та МНУО, в тому числі і в галузі міжнародного співробітництва, з рефлексією дослідження на позиції і практичних діях України що до їх сприйняття та реалізації;

— виявлені та проаналізовані процеси становлення міжнародної правосуб'єктності місцевих влад в контексті впливу на тенденції, що формуються, діяльності світового співтовариства, державних органів України і зарубіжних держав, європейських ММУО і МНУО, національних муніципальних союзів та асоціацій місцевих влад зарубіжних держав;

— визначена роль міжнародного співробітництва місцевих влад в становленні методологічних підходів локальної інноваційної діяльності ОМСВ України профільного характеру і виявлені найбільш прийнятні шляхи її реалізації;

— проведено дослідження актуальних проблем здійснення міжнародного співробітництва ОМСВ шляхом аналізу організаційно-правових форм його реалізації і дослідження правового статусу організаційних структур, що створюються ОМСВ України для організаційного та правового забезпечення цієї діяльності.

В результаті дисертаційного дослідження розроблені і **виносяться на захист** такі підсумкові положення та висновки:

— визначення ролі інтересу і мотивації в міжнародних зв'язках місцевих влад як чинників, що ініціюють, стимулюють і активізують їх виникнення, становлення та розвиток, що сприяють формуванню системи міжнародного співробітництва ОМСВ України;

— система інтересу в міжнародному співробітництві місцевих влад зі з'ясованими рівнями інтересу, рефлексією органі-

заційно-правових структур, що його продукують, типологією вирішуваних проблем і способів його реалізації, в тому числі з урахуванням джерел фінансування профільних заходів;

— обґрунтування ролі міжнародного співробітництва ОМСВ як універсального системометоду формування зовнішньополітичної свідомості місцевих громад та громадян України;

— концепція міжнародного співробітництва ОМСВ України в контексті її входження в світову спільку держав і реалізації зовнішньополітичної програми незалежної держави;

— характеристика процесу становлення повноважень місцевих рад в галузі міжнародного співробітництва як вияву тенденції формування їх міжнародної правосуб'єктності;

— положення про роль та значення міжнародних стандартів МСВ, розроблених у рамках ММУО і МНУО, для конституювання та легалізації системи МСВ в Україні і становлення системи-підсистеми міжнародного співробітництва місцевих влад;

— проведенні на підставі статутарного положення і перспективного статусу ОМСВ України аналіз головних тенденцій та напрямків формування їх міжнародної правосуб'єктності з виявленням системостворюючих в цих процесах факторів;

— визначення протекціоністської ролі державних інституцій України та інших зарубіжних держав у становленні та розвитку системи міжнародного співробітництва ОМСВ України;

— визначення ролі та значення ОМСВ, їх міжнародного співробітництва в процесах загальноєвропейської інтеграції, що опосередковує їх міжнародну правосуб'єктність;

— характеристика об'єктивних процесів становлення та

активізації діяльності муніципальних спілок (асоціацій місцевих влад) як природних виразників і захисників інтересів ОМСВ України та їх ролі в становленні системи міжнародного співробітництва місцевих влад;

— поняття, особливості і характеристика основних напрямків та об'єкти інноваційного менеджменту на рівні МСВ та місце міжнародного співробітництва місцевих влад в активізації цих процесів;

— пропозиції щодо вдосконалення організаційно-правових форм співробітництва місцевих рад з ОМСУ, іншими суб'єктами зарубіжних держав і міжнародними організаціями, що мають системотворчий характер і ведуть до залучення в міжнародне співробітництво нових суб'єктів;

— визначення правового статусу організаційних структур, що створюються місцевими радами для організаційного та правового забезпечення міжнародного співробітництва в контексті його подальшого розвитку та модифікації;

— рекомендації щодо поліпшення діяльності місцевих рад різних рівнів та місцевих органів державної виконавчої влади в справах ініціювання, організації та реалізації міжнародного співробітництва.

Теоретичне та практичне значення дисертації.

Дисертація є першим в юридичній літературі України комплексним дослідженням проблем становлення, розвитку і функціонування системи міжнародного співробітництва ОМСВ України. Результати дослідження дають можливість, з одного боку, глибше зрозуміти процеси статутарного становлення системи МСВ, його легітимації, які відбуваються в Україні, а з іншого — дослідити значення і позитивну роль міжнародного співробітництва місцевих влад в цих процесах та вирішенні

актуальних проблем їх функціонування і реалізації повноважень. Теоретичне значення роботи є підґрунтям для подальшого творчого розвитку концептуальних положень про місце і роль МСВ в процесах демократизації суспільства і держави; про становлення правового положення територіальних громад як первинних суб'єктів МСВ і про інтереси, що ними продукуються, зумовлюють мотивацію ОМСВ до участі в міжнародному співробітництві місцевих влад; про перманентні об'єктивні процеси становлення компетенції ОМСВ в галузі міжнародного співробітництва і зовнішньоекономічної діяльності; про інтенсифікацію процесів становлення міжнародної правосуб'єктності ОМСВ України, зумовлених системною діяльністю внутрішньодержавних та міжнародних структур суверенного і корпоративного порядку; про реалізацію громадянами України за допомогою міжнародного співробітництва органів місцевої демократії своїх гуманітарних прав; про пріоритетну і універсальну роль міжнародного співробітництва ОМСВ в калейдоскопі засобів і методів входження України в глобальне та загальноєвропейське інтеграційне співробітництво та ін.

Практична значимість результатів дослідження визначається такими позиціями:

— для нормотворчості обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення та доповнення законодавства про ОМСВ, зокрема пропонується: а) визначити статутарне та функціональне положення системи МСВ України у відповідності до Європейської Хартії про місцеве самоврядування 1985 р.; б) ввести в компетенцію місцевих рад повноваження по здійсненню міжнародного співробітництва; в) законодавчо визначити дефініцію “ питань місцевого значення”, що входять до сфери ком-

петенційного регулювання ОМСВ України; г) сформулювати нові державно-правові норми, що передбачають безперешкодне право ОМСВ на встановлення профільного міжнародного співробітництва з однойменними територіальними та іншими суб'єктами зарубіжних країн, а також на цільове створення національних асоціацій місцевих влад з чітким визначенням правового статусу останніх та правом входження їх і окремих ОМСВ до міжнародних асоціацій місцевих влад; д) провести кодифікацію повноважень ОМСВ в галузі зовнішньоекономічної діяльності і міжнародного співробітництва, закріплених за ними в різних законодавчих актах, з наступним їх закріпленням в окремому розділі закону про місцеве самоврядування; е) прийняти Декларацію місцевого самоврядування України, в якій чітко визначити відношення держави до системи МСВ та їх взаємовідносини в ординарних та екстремальних умовах; ж) з метою реалізації принципу деконцентрації державної влади, ввести в компетенцію місцевих рад право на прийняття Хартій (статутів) як актів локального регулювання, що відтворюють специфічні умови та особливості функціонування інституту місцевої демократії на певній території, та в тому числі, окремі організаційно-правові форми здійснення міжнародного співробітництва;

— у плані правозастосовної діяльності запропоновані рекомендації щодо узагальнення локальної правотворчості ОМСВ в галузі організації та реалізації міжнародного співробітництва з метою його наступної уніфікації та вироблення типових положень про відділи (управління) зарубіжних зв'язків, по роботі з порідненими містами, іностраних інвестицій виконавчих комітетів місцевих рад на республіканському рівні з метою правильного застосування законодавства та дотриман-

ня вимог правової культури; для посилення якості і підвищення ефективності роботи місцевих рад що до міжнародного співробітництва запропонована організація у кожному з них та при муніципальних спілках інформаційних банків даних про суб'єкти і форми міжнародного співробітництва.

— у навчальному процесі — положення дисертації використовуються під час викладання конституційного і муніципального права, міжнародного публічного права, спеціальних дисциплін “Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування”, “Дипломатичне та консульське право”, “Міжнародне приватне право”.

— в інформаційно-аналітичній діяльності положення дослідження можуть бути використані в роботі органів державної влади та МСВ для підвищення ефективності роботи з міжнародних зв'язків.

Апробація дисертаційного дослідження. Основні положення дисертації викладені в двох індивідуальних монографіях “Международные связи местных Советов” (Одеса, 1995), “Проблема международной правосубъектности органов местного самоуправления Украины” (Одеса, 1996), а також в учбово-методичних посібниках, наукових статтях і тезах виступів на наукових конференціях (загальний обсяг — 37,3 д. а.).

Окремі положення дисертації було викладено на міжнародних науково-практичних конференціях “Российская правовая система и международное право: современные проблемы взаимодействия” (Нижній Новгород, 1995), “Проблемы экономики и совершенствования подготовки экономических кадров в условиях перехода к рынку” (Запорожжє, 1995), “Майбутнє правової системи України” (Київ, 1996), “Культ-

турно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення в Україні” (Одеса, 1996); всеукраїнських науково-практичних конференціях “Проблеми сучасної політики та шляхи її здійснення” (Одеса, 1993), “Правова система України: теорія і практика” (Київ, 1993), “Україна: становлення незалежності. Зміст висвітлення в курсах соціальних та гуманітарних наук (Одеса, 1993), “Південь України і складання української державності: історія і сучасність” (Одеса, 1994), “Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти” (Київ, 1995), “Українське національне відродження: проблеми, прогнози державної політики” (Одеса, 1995), “Кодифікаційні процеси в Україні” (Київ, 1995), “Концепція розвитку законодавства України” (Київ, 1996) та ін.

Основні висновки та положення дисертації використовувались під час розробки дисципліни “International Cooperation amongst Local Government Institutions” в рамках україно-американської програми з прикладного державознавства та управління “Odessa Public Policy Programm”. За профілем дослідження дисертант проходив стажування в Університеті Джона Хопкінса, Мерілендському та Американському університетах, школі права Балтімору (США). В цьому полягає особистий внесок дисертанта в дослідження актуальних методологічних, теоретичних та практичних проблем становлення та розвитку міжнародного співробітництва ОМСВ України, сучасних політичних та правових інститутів і процесів, що його конституують. Дисертація виконана у рамках проекту ДКНТ “Місцеве самоврядування в умовах формування правової держави України” (Державна реєстрація № 08.06.03./001 - 93 - наказ ДКНТ № 48 - 03.08.93. Провідна організація

— Інститут держави та права Національної Академії Наук України) і є його складовою частиною.

Структура дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, одинадцяти параграфів, висновків та списку приміток і наукових джерел. Загальний обсяг роботи складає 498 сторінок.

II. Основний зміст роботи

У вступі обґрунтовується актуальність дисертаційного дослідження, ступінь розробки, характеризується її методологічні та джерелознавчі підвалини, визначаються мета та завдання дослідження, наукова новизна, доводяться теоретичні положення та висновки, які виносяться на захист, свідчать про практичну і теоретичну значимість дисертації та апробації її результатів.

В першому розділі — “Концептуально-конституційні основи міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування України” — розглядається з використанням даних вітчизняних та зарубіжних джерел комплекс взаємопов’язаних питань, які дозволяють встановити з ґносеологічних та науково-правових позицій концептуальні і статутарні основи становлення й розвитку системи міжнародного співробітництва ОМСВ.

У § 1 — “Інтерес та мотивація діяльності місцевої влади у розвитку міжнародних зв’язків. Роль міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування у формуванні зовнішньополітичної свідомості місцевих громад та громадян України” — розглядаються аксіологічні основи і динамічний процес становлення інтересу в міжнародних зв’язках місцевої влади, як реальної причини дій, які стоять за безпосередніми мотивами, помислами, ідеями окремих індивідів та

соціально-територіальних груп (самих територіальних громад), що брали участь у цих діях.

Проводячи аналіз і співвідносячи МСВ з загальносоціальними процесами упорядкування, дисертант виділяє специфічний принцип гомурля – принцип МСВ, який увібрав у себе сполучення різнорівневих інтересів (центру і місць) з урахуванням різнопланових інтересів індивідів та їх асоціацій, їх співвідношення з інтересами всієї держави у цілому, який лежить в основі виникнення інтересу територіального колективу до міжнародних зв'язків. Результатом дослідження “суспільної” та “державної” теорій МСВ, є висновок про те, що саме “в наданні місцевому суспільству самому відати свої суспільні інтереси” (М. Коркунов) міститься джерело виникнення, становлення та реалізації об'єктивного інтересу до міжнародного співробітництва місцевої влади, який проявляється у формуванні мотивації в цій сфері суспільного життя територіальних громад та їх членів.

Дослідження цих процесів призводить до необхідності уточнення дефініції територіального колективу, як продуцента інтересів, яка, як в роботах юристів (І. Бутко, М. Краснов, В. Медведчук, М. Орзіх, Ю. Тихоміров, В. Фадєєв та ін.), так і в чинному законодавстві України про місцеве самоврядування характеризується різними підходами і кваліфікуючими ознаками. Дисертант пропонує етимологічно та юридично узагальнюючу дефініцію “територіального колективу”, яка характеризує його як “сукупність фізичних осіб, що постійно мешкають на певній території, й пов'язаних між собою особисто-територіальними зв'язками системного характеру”. Тільки за наявності таких властивостей така співдружність у змозі продукувати специфічні інтереси, у тому числі й інтерес

до співробітництва з зарубіжними контрагентами.

Особливе місце у роботі надається проблемам співвідношення та паритету інтересів центру і місць з перебігом становлення й реалізації міжнародного міжмуніципального та іншого співробітництва. Вони вирішуються шляхом чіткого розподілу повноважень між центром і МСВ, пріоритетності завдань та функцій держави над інтересами МСВ, реалізацією інтересів у міжнародних зв'язках в рамках виконання завдань та функцій МСВ профільного характеру. Дослідження законодавчого закріплення розмежування повноважень центру та місць свідчить про те, що така регламентація є оптимальним варіантом співіснування загальнодержавних та локальних інтересів, який об'єктивно активізує продукування територіальними співдружностями та репродукування, формованими ними органами, інтересу до міжнародного співробітництва.

Становлення інтересу простежується та досліджується на різних рівнях можливого функціонування місцевої влади, яка бере участь не тільки в рішенні локально-регіональних, але й загальносвітових, глобальних проблем виживання людської цивілізації, які мають вихід на місцевий рівень. Вперше у вітчизняній юридичній науці запропонована та обґрунтована шляхом виявлення рівней інтересу, рефлексії організаційно-правових структур, продуцируючих інтерес, типології вирішуваних проблем та способів реалізації інтересу, в тому числі з урахуванням джерел фінансування профільних заходів, планетарна система сполучуваних інтересів МСВ в царині міжнародного співробітництва, яка включає в себе таке співвідношення: міжнародний (глобальний) інтерес — державний (національний, в широкому значенні цього поняття)

інтерес — локальний (що формується територіальними колективами) інтерес.

Аналіз міжнародної діяльності ОМСВ, проведений з використанням можливостей системного методу, дає можливість виявити та зафіксувати їх мотивацію у встановленні зовнішніх зв'язків. Вона може бути структурована та складається з трьох рівнів-завдань, які реалізуються єдиними способами в рамках профільних організаційно-правових форм діяльності суб'єктів, які відрізняються за типологією вирішуваних проблем. До першого рівня відноситься завдання-мотив, яка стоїть на рівні держави, але в реалізації якої зацікавлені місцеві співдружності — вивчення, освоєння та впровадження стандартів становлення, розвитку та функціонування самої системи МСВ. Друге завдання-мотив охоплює обмін досвідом у веденні місцевого господарства та управління локально-регіональними процесами функціонування людських поселень. З перебігом її реалізації місцева влада вирішує як загальнодержавне завдання (реалізація соціально-економічної функції держави на локальному рівні), так і функціонально-галузеві проблеми діяльності МСВ. Третє завдання-мотив міститься у становленні та розвитку різнопланового і багаторівневого співробітництва місцевої влади, суспільних формувань громадян, підприємницьких структур, мешканців відповідних адміністративно-територіальних одиниць з зарубіжними партнерами та верифікується шляхом диверсифікації зв'язків, в реалізації яких, з метою розв'язання загальнодержавних завдань що до реалізації стратегічних напрямків зовнішньої політики держави для становлення гуманітарного та інших видів співробітництва, вирішальну роль відіграють міжособисті зв'язки, які стимулюють та роблять більш осмисленим в змістовному плані

так звані муніципальні права особи. Таким чином, кожне завдання-мотив з перебігом своєї реалізації при явній загальній користі та необхідності для МСВ має свою полюсну домінанту: перша — інтереси держави, друга — території та територіальної громади, третя — особи.

На процеси становлення та формування мотивації територіальних колективів і ОМСВ до міжнародного співробітництва безпосередньо впливають тенденції у становленні та формуванні самосвідомості суспільства. “Комплекс історичного невдахи” — реакція не стільки на які-небудь властивості самої України і/або комуністичної ідеології, скільки на висування та переслідування в минулому ілюзорних, нереалістичних, утопічних мети і завдань, на відчуження політики, в тому числі і зовнішньої, від інтересів, турбот, повсякденного життя людей. Результатом є двоякий шлях відтворення суспільної свідомості: в результаті реідеологізації суспільного життя, політики, зовнішніх відносин частина суспільства звернулася до нових ідеалів, у іншій — з’явилась викривлена, патологічна, маргіналізована свідомість, інновація якої захопить досить тривалий історичний відтинок часу.

При цьому неоціненне значення отримує система зовнішніх зносин держави та суспільства, за допомогою якої можлива реалізація глобальної системи кроскультурних комунікацій — здійснення перерозподілу знань, вмінь та навичок між соціальними спільнотами території, а також обмін ресурсами та виробленим продуктом. З урахуванням цього Україна може набути впевненості в позитивній розв’язуваності своїх проблем, як загальнодержавних, так і регіонально-локальних. В умовах, коли суспільна свідомість в Україні опинилась без духовних орієнтирів у стані маргіналізації, саме

міжнародні відносини можуть стати новим орієнтиром суспільного інтересу, сприяти виходу свідомості суспільства і конкретного індивіда за межі самодостатніх установок національної гіперболізації та самообмеженості, уніформізму, унітаризму, конформізму. В роботі виявлені процеси, які інтенсифікують становлення якісно нової суспільної свідомості. Серед них виділяються космополітизація, глобальний загальнолюдський підхід, які можуть сформувати нову систему цінностей, дозволяють суб'єкту відчувати себе “соціально значимим”, “необхідним” суспільству й самому собі.

В контексті процесів становлення зовнішньополітичної свідомості територіальних громад та їх членів, виділені й досліджені стереотипи, які перешкоджають інноваціям в цій соціальній діяльності. На прикладах формування зовнішньополітичної установки особи визначається роль міжнародного співробітництва місцевої влади в подоланні стереотипів зовнішньополітичної свідомості та активізації процесів її позитивної трансформації.

У § 2 – “Концепція міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування України” – досліджуються основоположні наукові проблеми становлення і реалізації міжнародного співробітництва ОМСВ республіки. Використовуючи системний метод дослідження інституту МСВ, дисертант визначає міжнародне співробітництво ОМСВ з зарубіжними партнерами як підсистему, яка входить складовою частиною до системи МСВ та чинить на неї цілеспрямований вплив, з метою її стабільного функціонування, шляхом сприяння вирішенню конституційної компетенції ОМСВ в сфері управління територією та територіальною громадою. Визначені різнопланові та різнорівневі аспекти прояву цієї підсистеми і соціальної дійсності.

В результаті проведення теоретичного дослідження процесів самоорганізації суспільства на рівні територіальної громади, з використанням теорії систем, здійснена теоретична інтерпретація становлення та розвитку міжнародного співробітництва ОМСВ. Результатом дослідження стали висновки про те, що система МСВ є самоорганізуючою системою як з позиції її виникнення, так і з позиції її функціонування. Це зумовлено тим, що людність, яка мешкає на визначеному терені, навіть за наявності істотних демографічних, етнічних відмінностей та варіабельності форм ментальності, з перебігом взаємодії отримує системну єдність, трансформуючись у територіальну громаду (місцева співдружність), яка усвідомлює, представляє та проявляє себе назовні загальними інтересами та виступає у взаємовідносинах з державою як єдине ціле. Однак, система МСВ в Україні буде сформована та запущена в дію тільки за визнання державою як самих територіальних громад, так і їх специфічних інтересів, які відмінні від державних, але їм не суперечать.

В роботі відзначається, що основною формою взаємодії соціальних систем та їх складових організацій, до числа яких входять територіальні громади та створювані ними ОМСВ, є інформаційна взаємодія. З урахуванням того, що МСВ входить як підсистема до системи державної організації суспільства, для становлення та функціонування територіального самоврядування буде потрібна певна підготовка його складових елементів (депутатів, муніципальних службовців, які входять до різних управлінських структур локальної самоорганізації, нарешті, самого населення, що повинно адекватно сприймати ідею МСВ та активно репродукувати її шляхом активної участі в процесах становлення і реалізації інтересів

територіальних громад). Інакше “самоуправління” не може бути реалізоване. В цьому дисертант вбачає гносеологічне та концептуальне обґрунтування міжнародного співробітництва ОМСВ, бо система МСВ шукає шляхи для самозбереження і самоствердження, і знаходить їх у зарубіжному досвіді становлення та функціонування місцевої демократії. Цей досвід допоможе засвоїти не тільки різні варіанти поведінки місцевих влад в постійному та достатньо тривалому процесі самоствердження принципу МСВ та його визнання державою, але й ознайомитися з міжнародно-правовими стандартами становлення й розвитку МСВ, які вироблені на підставі досвіду місцевої влади багатьох держав світу. З цієї позиції, міжнародне співробітництво ОМСВ України відноситься до стратегічної мети МСВ і не має альтернативи.

У § 3 – “Компетенція органів місцевого самоврядування в сфері міжнародного співробітництва” – досліджуються теоретичні та науково-практичні проблеми становлення компетенції ОМСВ. Це здійснюється на базі теоретичних розробок компетенції органа управління та її складових елементів (Б.Лазарєв, О.Кутафін, К.Шеремет та ін.), що відповідають становленню компетенції ОМСВ (В.Додонов, А.Фадєєв та ін.).

Дисертант виділяє такі чинники, які впливають на об’єктивний характер державного протекціонізму генезису місцевого самоврядування:

– держава делегує на рівень МСВ регулювання таких суспільних відносин, без яких неможливо оперативне та ефективно керувати конкретною територією;

– будь-яке рішення, прийняте в “центрі” та направлене в декретному порядку (зверху вниз) на “місця”, “страждає” затримкою в часі, підсумком чого була десинхронізація не

тільки в процесі правореалізації, але й у праворозумінні.

Створення юридичної підвалини МСВ напряду пов'язано з таким ступенем розвитку державності, за якої вона може характеризуватися ступенем "усупільнення" способів задоволення індивідуальних потреб (А.Газарян). На практиці така реалізація проявляється у вигляді формування компетенції організаційних структур МСВ. В її основі дисертантом виділяються такі системоутворюючі чинники:

— оскільки МСВ існує в інтересах своїх громадян, його загальне завдання розпадається на окремі блоки, що реалізуються за допомогою функціональної диверсифікації та через відповідні їх призначенню елементи функціональної структури;

— оскільки в основі самоврядування лежить уявлення про свободу особи та про громадянина (мешканця) як первинного суб'єкта права (місцевого самоврядування), процес прийняття рішення в рамках місцевої співдружності є прерогативою представницьких органів, які наділені відповідними повноваженнями для вирішення таких питань;

— оскільки характеристикою кожного представницького органу є репрезентативність, остання повинна проявлятися зовні у двох аспектах: у вигляді прямої та зворотньої репрезентативності, які відбивають безпосередньо та опосередковано територіальні, колективні та індивідуальні інтереси шляхом реалізації конкретних повноважень.

З метою дослідження процесів становлення компетенції ОМСВ в галузі міжнародного співробітництва в дисертації проведено аналіз чинного законодавства. Доведено, що встановленні ним повноваження ОМСВ у галузі зовнішньоекономічної діяльності не врегульовують та не поширюються на

їх міжнародне співробітництво, тому виникає необхідність нормативного регулювання цих питань. В контексті цього: досліджуються чинники, які сприяють виникненню, становленню та фіксації повноважень ОМСВ у міжнародному співробітництві на державному та міжнародному рівнях (нормативна та практична діяльність державних органів по створенню та легалізації профілюючої компетенції). З метою подолання стихійних явищ формування компетенції ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва обґрунтовані етапи розробки таких повноважень — юридизація міжнародних зв'язків що склалися, розробка власно повноважень, приведення профілюючого законодавства у відповідність до міжнародно-правових стандартів місцевої демократії. Зроблені пропозиції: щодо сприйняття законодавцем компетенції ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва та зовнішньоекономічної діяльності, розробленої дисертантом для Одеської міської ради; з кодифікації таких повноважень ОМСВ, що містяться у чинному законодавстві, у профілюючому законі чи статутах міст та областей.

У § 4 — “Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України та міжнародно-правові стандарти співробітництва місцевої влади” — досліджуються проблеми становлення та формування міжнародних стандартів в галузі становлення системи місцевої демократії в державах Європи і світу, а також у сфері міжнародного співробітництва місцевої влади та сприйняття їх Україною.

Помічено, що міжнародні стандарти регламентують не тільки й не стільки діяльність місцевої влади щодо міжнародного співробітництва, скільки спільно вироблені державами, принципіві підходи та міжнародно-легальні принципи ста-

новлення, формування та функціонування інституту МСВ на території конкретних держав.

В роботі досліджені роль та місце міжнародних стандартів місцевої демократії. З позиції права та відповідно до ст.38 Статуту Міжнародного суду – міжнародної угоди, учасниками якої є практично всі держави світу - міжнародні стандарти місцевої демократії відносяться до міжнародних конвенцій спеціального порядку, які встановлюють правила, точно визнані більшістю держав.

Досліджена діяльність держав у процесуальному аспекті щодо розробки міжнародних стандартів. Встановлено, що підписання двома та більше державами міжнародних угод з переважного кола міжнародних відносин, їх наступна легалізація та реалізація – це процес розробки, визнання, взяття зобов'язань щодо виконання та реалізації міжнародних правил поведінки, які мають нормативний, типологічний, стереотипний характер, які в силу своєї обов'язковості, повторюваності та гіпотетичної передбаченості стають міжнародними стандартами. Крім того, з перебігом створення норм міжнародного права, що є рамочними нормами, паралельно з узгодженням волі держав виникають тенденції формування відносно самостійної волі колективу держав (Л.Алексідзе). Таким чином, міжнародні стандарти проявляються в якості “правового провісника” нового майбутнього людської цивілізації, що усвідомлює себе єдиним цілим, вони відбивають якісно новий рівень її свідомості – свідомість світової спільноти.

В дисертації досліджені процеси становлення міжнародних стандартів гуманітарного та культурного співробітництва шляхом аналізу міжнародно-правових зобов'язань України, які містяться в підписаних або ратифікованих нею міжнарод-

них документах (Хартія прав людини, Декларація принципів міжнародного культурного співробітництва ЮНЕСКО 1966 р., Заключний акт НБСЄ 1975 р. та прийняті на його підставі документи щодо людського виміру загальноєвропейського процесу та ін.), які екстраполюються не тільки на державний, і, що особливо важливо, на локальний рівень.

Основної уваги надано аналізу положень Європейської Хартії про місцеве самоврядування, що прийнята в рамках Ради Європи – ММУО регіонального характеру, яка охоплює на сьогодні 39 держав континенту. Визначено значення цього документу для України як з позицій її членства в Раді Європи, так і з позицій конституювання самої системи місцевої демократії.

Статті Європейської Хартії про місцеве самоврядування проаналізовані в ординарному режимі, з'ясована їх статутарна цінність для становлення системи місцевої демократії в Україні, визначені елементи сприйняття окремих положень Хартії Конституцією України та етапи такого сприйняття (імплементатії).

Стосовно предмету дослідження проаналізовані положення Хартії, що регламентують міжнародне співробітництво ОМСВ, які при сприйнятті Україною, приведуть до легалізації системи міжнародного співробітництва її місцевої влади.

Документом, що містить у собі міжнародні стандарти МСВ, є Світова декларація місцевого самоврядування, прийнята Міжнародною спілкою місцевої влади 1985 р. Декларація є першим документом такого роду, прийнятому в рамках МНУО місцевої влади, з тим, "щоб вона стала для всіх націй стандартом, до якого необхідно прагнути, з метою досягнення

демократичного процесу, поліпшуючи таким чином благополуччя всього населення” (Преамбула Декларації). Багато її положень відповідають Європейській Хартії про місцеве самоврядування, однак вони носять більш стверджувальний характер, що зумовлено, очевидно, особливостями документу, прийнятого в рамках МНУО. Зроблений висновок про необхідність приєднання окремих ОМСВ та муніципальних союзів України до цього документу з метою стимулювання перебігу конституювання системи місцевої демократії та міжнародного співробітництва місцевої влади.

До міжнародних документів рамочного характеру можна віднести й Європейську конвенцію про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади, прийняту в рамках Ради Європи в 1980 р. Цей документ містить основні положення та засади щодо створення системи міжнародного співробітництва між суміжними регіонами держав та їх місцевою владою. Він, практично, став першим профільним документом макрорегіонального характеру, який містить у собі міжнародні стандарти в галузі міжнародного співробітництва місцевої влади, що поклав початок перебігові створення на континенті “єврорегіонів” — макрорегіональних інтеграційних структур міжнародного характеру з розвинутою спільною соціально-економічною інфраструктурою.

Приєднання України до цієї Конвенції в 1993 р. оформило вже започатковані процеси становлення транскордонного співробітництва зі суміжними державами (“Карпатський Єврорегіон”) та послужило правовою підвалиною для активізації такої діяльності (створення Єврорегіону “Буг”). Воно стало першим позитивним досвідом сприйняття Україною

міжнародних стандартів МСВ, зумовив та стимулював її бажання інтенсифікувати свою участь в міжнародному співробітництві місцевої влади.

В роботі зроблений висновок про необхідність приєднання України до Європейської Хартії про місцеве самоврядування та сприйнятті нею інших міжнародних документів, що містять міжнародні стандарти МСВ (Європейська Урбаністична Хартія 1993 р., Хартія про участь молоді в муніципальному та регіональному житті 1994 р.) для активізації процесів конституювання системи МСВ та становлення системи міжнародного співробітництва місцевих влад.

Другий розділ дисертації — “Становлення міжнародної правосуб’єктності органів місцевого самоврядування України” досліджує тенденції становлення міжнародної правосуб’єктності місцевих рад України, зумовлені їх участю в міжнародному міжмуніципальному співробітництві, а також в іншому профільному співробітництві з іншими зарубіжними суб’єктами (ММУО та МНУО, з урахуванням конституційного та міжнародного публічного права урядовими інституціями та корпоративними асоціаціями, підприємницькими структурами та фізичними особами).

§ 1 — “Формування міжнародної правосуб’єктності органів місцевого самоврядування” містить в собі дослідження практичної діяльності ОМСВ України, тут же виявлені та зафіксовані концепти зародження та становлення міжнародної правосуб’єктності (далі: МПС) ОМСВ України, які знаходять своє вираження у встановленні багаторівневих та різноманітних міжнародних контактів останніми з різними суб’єктами зарубіжних держав. Процес зародження та становлення таких концептуальних засад МПС ОМСВ можна просте-

жити шляхом зіставлення та диференціації МПС, яку мають первинні та похідні суб'єкти міжнародного публічного права. Особливо яскраво простежуються та проявляються процеси становлення МПС місцевих влад у порівнянні з “нетрадиційними” суб'єктами міжнародних відносин, до яких належать МНУО, МПС яких натеper проходить етап становлення від неприхованого заперечення та несприйняття такої до визнання “часткової”, “врізаної”, “фрагментарної” МПС. Цьому сприяють міцні процеси інтернаціоналізації міжнародного життя, що мають характер доміантних тенденцій та отримали глобальні рамки функціонування. В контексті цього стає можливим визначити шляхи формування МПС ОМСВ, яку можна розуміти в двох аспектах: МПС ОМСВ, що визнається, легалізована всередині держави, шляхом закріплення в національному законодавстві права ОМСВ на ведення міжнародного співробітництва (внутрішній чинник) та загальну МПС ОМСВ, як гарантовану державою та закріплену в законодавстві можливість діяти на міжнародній арені та реалізацію самої цієї можливості (зовнішній чинник). Аналіз діяльності ОМСВ на міжнародній арені дозволяє виявити, виділити та обгрунтувати як теоретично, так і практично складові МПС місцевої влади України, а саме:

- а) право на вступ до міжнародного співробітництва з аналогічними територіальними одиницями зарубіжних держав;
- б) право на вступ до міжнародного співробітництва з МНУО місцевої влади;
- в) право на вступ до міжнародного співробітництва різної інтенсивності (міжнародні контакти, міжнародні зв'язки за одноразової або несистематичної реалізації інтересів місцевої влади) з будь-якими зарубіжними суб'єктами.

У процесі дослідження виявлені суб'єкти, які беруть участь в міжнародному співробітництві ОМСВ, тобто контрагенти місцевої влади. До їх числа, крім традиційних суб'єктів, - місцевої влади зарубіжних держав, на сьогодні можна віднести МНУО, державні органи та громадські організації зарубіжних країн, господарюючих суб'єктів будь-якої форми власності, фізичних осіб та, нарешті, навіть суб'єктів міжнародного права (держави та ММУО). Причому, це коло складається, в основному, завдяки активній діяльності місцевої влади України, яка здійснюється, в переважному своєму обсязі, в явочному порядку. Залежно від суб'єктів співробітництва формується й відповідний вид МПС ОМСВ. Її можна розділити на профільну (цільову), яка реалізується в процесі співробітництва з аналогічними територіальними суб'єктами - ОМСВ зарубіжних держав, та на загальну, яка виникає при контактах з іншими суб'єктами, вказаними вище.

У § 2 — “Роль державних органів України та зарубіжних держав у становленні та розвитку міжнародного співробітництва місцевої влади” — досліджується практика державних органів України як усередині країни, так і на міжнародній арені, що свідчить про поступальні процеси формування МПС ОМСВ. До внутрішніх чинників, які впливають на це, відносяться дії законодавчої та виконавчої влади України щодо розширення зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної (міжнародної) самостійності регіонів, які дозволяють останнім активніше брати участь в міжнародних зовнішньоекономічних відносинах, міжнародному розподілі праці та міжнародному гуманітарному співробітництві місцевої влади. Зовнішні чинники, що сприяють формуванню МПС місцевої влади, утворюються та рефлексуються внаслідок виникнення

міжнародних зобов'язань України зі сприяння становлення та активізації різноманітного міжнародного співробітництва місцевої влади різних рівнів при підписанні документів, прийнятих: а) в рамках активно та ефективно функціонуючих міжурядових організацій макрорегіонального характеру (ОБСЄ, Європейська Рада, Рада Європи); б) в рамках ММУО, які проходять етап становлення та конституювання (Зона Чорноморського економічного співробітництва, Карпатський Єврорегіон, Єврорегіон "Буг"); в) в рамках двосторонніх міждержавних договорів та угод з зарубіжними країнами (більше 20).

Сумуючи зовнішні та внутрішні чинники, що сприяють формуванню МПС ОМСВ, може йтися про практично сформовану профільну МПС місцевої влади. Українським законодавцем здійснюються також конкретні кроки щодо делегування ОМСВ загальної МПС — надання місцевим радам права на вступ до різних міжнародних асоціацій та добровільних товариств, зафіксованого на рівні законопроектних робіт. Такі кроки законодавчої та виконавчої влади стимулюють не тільки процеси втягнення більшої кількості ОМСВ різних рівнів до міжнародного співробітництва місцевої влади, але й сприяють формуванню в них мотивації до такого співробітництва. Про це свідчать дані соціологічного опитування, проведеного серед керівників сільських, селищних та районних Рад України з метою виявлення їх зацікавленості в міжнародному співробітництві як такому, так і з місцевою владою зарубіжних держав. За результатами опитування можна дійти до висновків про популярність міжнародних контактів місцевої влади серед керівників ОМСВ цих рівнів, про їх підвищену зацікавленість та готовність взяти участь у такому співробітництві,

про найперспективніші його форми. Разом з цим, данні опитування свідчать про недостатню інформованість керівників місцевих рад про саме міжнародне співробітництво, його потенційні можливості та користь, яку може мати із нього місцева влада як для себе (організаційно-правовий та функціонуальний аспект), так і для керованої ними території і її мешканців.

Особливої уваги у роботі надається ролі дипломатичних представників України за її межами і зарубіжних держав в Україні у ініціюванні та координації діяльності національних суб'єктів щодо становлення, розвитку і активізації міжнародного співробітництва місцевої влади.

У § 3 – “Діяльність європейських міжурядових і неурядових інституцій як організаційно-правовий засіб у міжнародному співробітництві місцевої влади” – досліджуються основи інтеграційних процесів, і на їх тлі – процеси генезису європейських інтеграційних структур, які репрезентують місцеву владу континенту. Аналізується становлення Ради регіонів Європейського Союзу и Конгресу місцевої та регіональної влади Ради Європи, досліджується їх правовий статус як організаційних структур консультативного характеру, з виявленням тенденції до розширення предметів ведення, простежується об’єктивна закономірність зростання впливу місцевої влади на макрорегіональні інтеграційні процеси. Визначається предметна компетенція цих органів у системі ММУО макрорегіону і їх роль у становленні загальних підходів до формування загальноєвропейської регіональної політики.

Реалізація на практиці завдань і мети європейського регіоналізму неможлива без діяльності цілого ряду МНУО, що займаються проблемами співробітництва місцевої влади. Ці

організації, діючи під егідою структур загальноєвропейсько-го співробітництва, що мають всесвітній статус — Всесвітня федерація об'єднаних міст и міст-побратимів і Міжнародна Спілка місцевої влади, поширюючи свою діяльність не тільки на Європу, але і на інші регіони світу, так і володіють регіональним статусом — Спілка комун і регіонів Європи, Комітет Європейських регіонів та ін. Показуються статутні мета і завдання, структурна організація, конкретні дії кожної із згадуваних МНУО, обґрунтовуються необхідність і доцільність співробітництва з ними місцевих рад України, муніципальних спілок, національних асоціацій, рекомендується індивідуальне членство для муніципальних спілок місцевої влади. Конкретним результатом такого співробітництва може стати суттєва допомога не тільки місцевій владі, а й державним органам у становленні і розробці сучасної урбаністичної політики, основних принципів управління людських поселень у кризових явищах, отримання ноу-хау із досвіду закордонних міст у галузі охорони навколишнього середовища, проблем малих та великих міст, фінансування місцевої адміністрації і ін. Наголошуючи увагу на проблеми співробітництва ОМСВ України з такими МНУО, підкреслюється, що таке співробітництво веде до встановленню стабільних міжнародних зв'язків місцевої влади і відрізняються конкретністю мети і оперативністю у вирішенні проблем, що вишикають.

У § 4 — “Роль муніципальних союзів України і зарубіжних держав у становленні й активізації міжнародного співробітництва місцевої влади республіки” — досліджуються правові основи становлення асоціацій ОМСВ (муніципальних спілок), визначаються їх мета і завдання у контексті вирішення проблем становлення системи МСВ. Відзначається ак-

тивна діяльність ОМСВ республіки щодо створення регіональних муніципальних спілок, що претендують на загальнодержавний статус. Вказані основні напрямки становлення і створення муніципальних спілок України, що претендують на визначувану МПС (можливість легального порядку на вступ у правовідношення з місцевою владою і національними асоціаціями місцевої влади зарубіжних держав, а також із МНУО місцевої влади) на прикладі Асоціації представників місцевої та регіональної влади України, з зазначенням негативних тенденцій у її діяльності, що гальмують процеси приєднання місцевої влади до міжнародного співробітництва. Досліджуються процеси створення муніципальних спілок України під кутом зору їх інтеграційного потенціалу, що містяться у нормативно-правових актах, які приймаються виконавчою владою України з різних аспектів діяльності, а також з урахуванням реалізації зовнішньополітичної програми незалежної держави. Вказані основні шляхи конституювання муніципальних спілок, що претендують на міжнародний статус, якими можуть скористатися народжувані муніципальні спілки України. До них можна віднести: а) удосконалення і сучасне інтерпретування організаційних структур співробітництва ОМСВ, що дісталися у спадщину від Союзу РСР; б) створення муніципальних спілок (асоціацій місцевої влади); за умов реального суверенітету України з метою реалізації стратегічних національних інтересів; в) створення муніципальних спілок з перебігом участі ОМСВ України в європейському регіональному співробітництві, здійснюваному макрорегіональними структурами; г) створення муніципальних спілок під впливом процесів у рамках Співдружності Незалежних Держав; д) створення муніципальних спілок у межах ООН і універ-

сальних міжнародних організацій; е) створення муніципальних спілок, які мають основні інтереси всередині країни з наступним залученням їх до міжнародної діяльності. Шляхом аналізу правового статусу муніципальних спілок, що створюються місцевою владою України, виявлені його права невизначеність як з точки зору їх статутарного положення, так і з правової легалізації, та вказані основні шляхи їх усунення. Досліджені провідні напрямки діяльності Асоціації міст України та Асоціації демократичного розвитку та самоврядування України, як з точки зору їх статутних правоположень, так і з точки зору перспективи їх діяльності.

Розділ III “Організаційно-правові форми співробітництва органів місцевого самоврядування України з зарубіжними партнерами”, містить аналіз практичної діяльності ОМСВ України щодо реалізації міжнародного співробітництва з зарубіжними партнерами.

У § 1 цього розділу “Функції міжнародного співробітництва місцевої влади в інноваційній діяльності” — розглядаються основні напрямки міжнародного співробітництва ОМСВ України з зарубіжними партнерами за допомогою яких воно чинить позитивний вплив на локальному рівні політичного та економічного реформування держави та суспільства.

З цією метою розглядаються профільні терміни інноваційної діяльності — інноваційні процеси, новини, нововведення, інноваційні проекти, інноваційна діяльність, інноваційний менеджмент — котрі визначають найважливіші етапи методології управління у галузі МСВ. Проводиться аналіз відмінностей муніципальної інноваційної діяльності і муніципального менеджменту від інших рівнів і форм інновації. Основною відмінністю тут виступають суб’єктно-об’єктний еле-

мент інновації: на локальному рівні громадяни держави виступають як мешканці визначеного терену, а об'єктом інновації — питання місцевого значення.

Дисертант розширює коло суб'єктів інновації, включає до нього не тільки мешканців визначеного терену, а і їх асоціації, утворені за різними ознаками, форми безпосередньої демократії (збори /сходи/ громадян за місцем проживання та ін.), а також форми опосередкованої демократії — ОМСВ, які утворюються мешканцями для розв'язання питань місцевого значення.

Особливої уваги у дослідженні надається необхідності законодавчого визначення питань місцевого значення, що визначають функціональну граничність МСВ. Дисертант, досліджуючи комунальні завдання общин у зарубіжних державах, а також регламентацію “запитань місцевого значення” у Російській Федерації, приходить до висновку про те, що вони аналогічні предметам ведення ОМСВ України, котрі потребують інновацій.

З цією метою у роботі розглядається стадійний ланцюжок інноваційного процесу на рівні МСВ стосовно використання можливостей міжнародного співробітництва місцевої влади, яке дозволяє сприйняти наявний зарубіжний досвід муніципальної інновації, заощадив не тільки час, але і значні матеріальні ресурси, що можуть бути спрямовані на розв'язання інших завдань МСВ. З'ясовуючи особливості локальної інноваційної діяльності, дисертант приходить до висновку про те, що здійснюючи різноманітний вплив на життєві умови і добробут своїх мешканців, муніципальні органи зарубіжних держав забезпечують їм єдиний стандартний набір умов життя, ставлячи цю роботу на чолі своєї діяльності. За

таким “набором послуг” мешканці визначають ефективність роботи місцевої влади. Тут же міститься висновок про пріоритетність міжнародного співробітництва місцевих влад не тільки у сприйнятті позитивного досвіду, але й в сприяттні якісному оновленню життя мешканців населених пунктів України.

Залежно від предметного змісту інновацій, запроваджуваних на локальному рівні, визначені їх види (продуктові, технологічні, управлінські), а також вказуються три основні сфери МСВ, у яких: застосування інноваційної діяльності є пріоритетним; воно виявить серйозний вплив на рух економічних реформ, здійснюваних на макро- та мікрорівнях; у них знайдуть застосування всі види інновацій. До цих сфер дисертант відносить: інституціоналізацію (структура та функції) МСВ, локальну економічну політику як частину регіональної економіки та малу приватизацію.

На підставі розробок зарубіжних вчених дисертант досліджує інноваційний цикл, повз який проходить будь-яка інновація; розглядає внутріорганізаційну модель інноваційного процесу, що дозволяє активно впливати на інноваційну діяльність на рівні МСВ; визначає роль і місце міжнародного співробітництва у цьому процесі, ґрунтуючись на фактологічних даних, приходять до висновку про універсальність такого способу пошуку й обміну інформацією щодо нововведень на локальному рівні.

Особисте місце у роботі надано ролі міжнародного співробітництва ОМСВ щодо втілення управлінських інновацій на локальному рівні, особливо у питанні трансформації управлінських структур МСВ, здійснення бюджетної політики у перехідний період економічної кризи та ін. Роз-

глянуто критерії вибору управлінських інновацій, а також організаційні форми, що активно сприяють їй. Досліджені потенційні і вже реалізовані можливості міжнародного співробітництва місцевої влади у процесі малої приватизації та оновлення комунального господарства з позиції їх ринкової інновації.

Важливої уваги надано діяльності державних органів України щодо приймання нормативної бази, яка стимулює локальні інноваційні процеси, зокрема, у питаннях створення технопарків та інших інноваційних структур, участі і реалізації державних науково-технічних програм і ін.

Міжнародне співробітництво ОМСВ відіграє важливу роль у залученні місцевих рад України до участі у міжнародних інвестиційних програмах і інвестиційних проектах. Дисертант виділяє такі міжнародні програми співробітництва: а) ММУО, з наступним залученням місцевої влади на території яких вони реалізуються; б) у рамках ММУО універсального і регіонального характеру спеціально для ОМСВ; в) МНУО, що мають всесвітній і регіональний характер (МНУО місцевих влад); г) спеціальними організаціями конкретних держав; д) самостійних ОМСВ двох і більш держав за межами міжнародних організацій.

Проведений аналіз таких міжнародних програм (TASIS, MOST і ін.) дозволяє зробити висновок про їх високу ефективність для локальної економіки. Важливого значення набувають програми співробітництва, розроблені у межах європейських інтеграційних структур на рівні регіонів і муніципалітетів зарубіжних держав. Вони відрізняються конкретним підходом та глибоким знанням локальних проблем, що забезпечують їх успішну реалізацію на рівні МСВ України (про-

грамі "OUVERTURE" і "ECOS"). Участь ОМСВ України у інноваційних процесах сприяє розвитку ефективної соціально орієнтованої економіки. Важливу роль у цих процесах відіграє вивірена інформаційна база, в ролі якої виступає міжнародне співробітництво місцевої влади.

У § 2 – "Організаційно-правові форми співробітництва органів місцевого самоврядування України з зарубіжними партнерами" – досліджуються процеси становлення і розвиток співробітництва місцевої влади України з зарубіжними партнерами шляхом вироблення певних форм взаємовідносин.

Стосовно міжнародного співробітництва ОМСВ досліджується організаційна діяльність місцевих рад з урахуванням її якісно нової функціональної характеристики, що докорінно змінює статутарне положення МСВ та її органів – вирішення питань місцевого значення, що виникають з перебігом становлення і функціонування територіальних громад, реалізації їх інтересів. Вказуються характерні особливості організаційної діяльності ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва: ця діяльність не спирається на відповідні профільні норми внутрідержавного права; виконавчі органи МСВ здійснюють її переважно у явочному порядку, самостійно формуючи свою компетенцію у цій галузі діяльності; при організації та реалізації конкретних організаційних форм співробітництва виконавчі органи МСВ мають метою реалізацію своїх повноважень щодо вирішення питань місцевого значення.

У роботі досліджуються різні аспекти організаційної діяльності ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва залежно від її спрямованості і мети (внутріорганізаційні та організаційно-масові /зовнішні/); чинники, які утворюють систему становлення організаційно-правової діяльності ОМСВ

у галузі міжнародного співробітництва; критерії ефективності організаційної діяльності ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва (соціальний, інтелектуальний, економічний, психологічний, процесуальний) через аналіз організаційно-правових форм співробітництва з зарубіжними партнерами.

Отримавши своє закріплення у договорах (угодах) про встановлення співробітництва і розмаїтих різнопланових та різнорівневих контактів, у додаткових протоколах до них, вони стають організаційно-правовими формами співробітництва ОМСВ, утворюючи систему якісно нових відношень місцевої влади, громадян, громадських формувань, юридичних осіб, господарюючих суб'єктів різних форм власності різних країн світу, які, реалізуючись на локальному та регіональному рівнях – рівнях МСВ, суттєво доповнюють двосторонні міждержавні відношення, надають їм найбільш стабільного, прагматичного, динамічного характеру. Такі форми співробітництва мають миропозитивну властивість, тому що спрямовані до реалізації двох- і багатосторонніх контактів між різними суб'єктами з метою зміцнення миру і дружби між народами і державами.

Виходячи з цього, організаційно-правові форми співробітництва місцевої влади характеризуються дисертантом як засоби його реалізації і види, розроблені і застосовувані виконавчими комітетами місцевих рад, міськими, районними і обласними державними адміністраціями з метою реалізації багатопланового міжнародного співробітництва між місцевою владою і мешканцями перш за все одноіменних (аналогічних) територіальних одиниць зарубіжних держав та між іншими суб'єктами. Ці способи і види реалізуються перш за все на локально-регіональному рівні і з обов'язковою участю МСВ

(ініціювання, пряма участь, координація діяльності, пошук та підбір партнера і т.ін.), вони в обов'язковому порядку мають закріплення у договорах (угодах) про співробітництво, що надають їм правового характеру.

Дисертант, виходячи з аналізу того, що нароблено ОМСВ України, в залежності від кількості конкретних організаційно-правових форм співробітництва, що реалізуються у межах одного заходу, класифікує останні як комплексні (реалізуються більше двох форм одномоментно) і цільові (реалізується конкретна форма /вид/ співробітництва). Такі форми можна розрізнити і залежно від суб'єктів, що беруть участь у їх реалізації — звідси вони можуть бути формами співробітництва на рівні місцевої влади, громадських формувань (політичні партії, масові рухи, добровільні товариства, земляцтва, фонди, асоціації й інші об'єднання осіб, що не мають метою отримання прибутку), навчальних закладів, господарюючих суб'єктів (підприємства, організації, установи різних форм власності), окремих громадян.

Провідну роль у становленні і розвитку усіх організаційно-правових форм співробітництва місцевої влади та інших суб'єктів, що функціонують на локальному та регіональному рівнях, відіграють виконавчі комітети місцевих рад. Крім того, виконавчі комітети мають повноваження при їх легалізації. Особливе значення мають організаційно-правові форми співробітництва, що відіграють ініціативну роль. До них, перш за все, відноситься обмін офіційними делегаціями міст-партнерів, які передують укладенню договору про співробітництво, його модифікації або пролонгації.

Особливо приваблюють досить нові форми співробітництва місцевої влади, які відзначаються високим ступенем ре-

зультативності. До них перш за все відносяться вивчення та впровадження у міське і комунальне господарство позитивно-го досвіду зарубіжних партнерів.

Велика кількість організаційних форм співробітництва місцевої влади свідчить про важливість і актуальність їх міжнародного співробітництва, яке надає суттєвої допомоги у становленні та розвитку системи МСВ, у вирішенні різних проблем місцевого значення, що мають алгоритмічну характеристику, а також у задоволенні різноманітних інтересів і потреб мешканців, їх об'єднань та організацій, юридичних осіб, адміністративно-територіальних одиниць України за допомогою міжнародних контактів.

У роботі зроблено висновок про те, що в арсеналі ОМСВ України є значна кількість організаційно-правових форм співробітництва з зарубіжними партнерами. Вибір цих форм повністю залежить від ініціативи, активності і підприємливості місцевих рад і місцевих мешканців. Містяться пропозиції виконавчим комітетам місцевих рад, державним адміністраціям про необхідність інтенсивніше використовувати форми співробітництва, які нароблені спорідненими містами, особливо у галузі тогово-економічних зв'язків.

У § 3 — “Правовий статус організаційних структур, створюваних органами місцевого самоврядування для організаційного і правового забезпечення міжнародного співробітництва” — досліджуються процеси становлення організаційно-правових структур створюваних ОМСВ і їх виконавчими комітетами для організаційного та правового забезпечення міжнародного співробітництва.

Ведення міжнародного співробітництва ОМСВ з міжнародними партнерами ввійшло до кола обов'язків їх виконав-

чих комітетів. Для здійснення безпосередньої роботи щодо реалізації міжнародного співробітництва в багатьох місцевих радах, особливо міського рівня, створюються відділи зарубіжних зв'язків. Питання про правовий статус таких відділів цікаве, як правовою неврегульованістю їх функціонування через відносну новину такої діяльності і фактичну відсутність її юридикації, так і через недостатню розробку і висвітлення у юридичній літературі. Правовий статус цих відділів виявляється у роботі при застосуванні до них характерних елементів найбільш прийнятої наукової класифікації відділів та управлінь виконкомів місцевих рад. Найважливішим тут є те, що названі відділи за ознаками функціональної і організаційної залежності від виконкомів зі всією визначеністю можна віднести до його допоміжного апарату, основне призначення якого полягає у сприянні відповідному виконавчому комітетові у здійсненні покладених на нього завдань і функцій.

У класичній схемі підпорядкованості, яка склалася в державному будівництві, допоміжний апарат має зв'язки тільки по "горизонталі", тобто він підвладний раді та його виконкому (І.Бутко, О.Фрицький). Відділи зарубіжних зв'язків на практиці підпорядковані виконкому, який ініціював їх створення, що ще раз підкреслює обслуговуючи-діловий, резидентний характер їх призначення. Взаємостосунки з радою, що його створила, відділ будує тільки через виконком.

Важливим у характеристиці правового статусу відділу є його значимість для діяльності виконкому. Відсутність у відділу зарубіжних зв'язків організаційної самостійності, на противагу галузевим і функціональним підрозділам виконкомів, які є самостійними органами, дозволяє, не зважаючи на це, при розгляді діяльності таких відділів з'ясувати, що

вони виконують окремі управлінські функції і, отже, мають спільну для усього допоміжного апарату функціональну природу. Правда, це не ставить їх нарівні з власне функціональними підрозділами (відділами) виконкомів. По суті, такі відділи при виконкомах місцевих рад наближаються до статусу підрозділів змішаного типу; з одного боку, беручи на себе роботу щодо забезпечення міжнародного співробітництва всіх відділів і управлінь виконкомів і координуючи їх діяльність у цьому напрямку, він наближається до функціональних підрозділів; а з іншого боку, за призначенням і організаційно-структурним ознакам залишається ланкою допоміжного апарату.

Відзначається, що функціональна ознака явно домінує в діяльності управлінь зовнішніх (зарубіжних) зв'язків, які створюються виконкомами деяких міських рад (зокрема Одеським, Харківським міськвиконкомами) та місцевими державними адміністраціями, як міськими (наприклад, Київською міською державною адміністрацією), так і обласними (наприклад, Одеською, Донецькою, Дніпропетровською, Запорізькою, Харківською обласними державними адміністраціями), де достатньо вагомий рівень міжнародного співробітництва та досить широке коло міжнародних партнерів. А відповідні управління при державних адміністраціях стають, практично, галузевими відділами, позаяк в Положенні про обласну, Київську, Севастопольську державну адміністрацію та Положенні про районну, районну в містах Києві і Севастополі державних адміністраціях, затверджених Указом Президента України від 21 серпня 1995 р., діяльність держадміністрацій у сфері міжнародних та зовнішньоекономічних зв'язків включена до їх повноважень у вигляді галузевої компетенції. Таким чином, в законодавстві

України, поруч із зовнішньоекономічною діяльністю, вперше закріплені повноваження в галузі міжнародних зв'язків органів державної виконавчої влади.

У дисертації відзначається, що надто серйозною проблемою є той факт, що функціонально-правове становище відділу недостатньо визначене у зв'язку з відсутністю положення про відділ в багатьох, вже діючих відділах зарубіжних зв'язків, та низьким рівнем правової культури при розробці документів, що регламентують діяльність відділів виконкому. Тому дисертантом розроблені та наведені можливі функціональні напрямки діяльності таких відділів. Ліквідації цієї прогалини сприяло б прийняття типового положення на республіканському рівні, у якому були б чітко визначені основні напрямки діяльності відділу і його підпорядкованість. При цьому слід враховувати, що основні підходи законодавця до надання повноважень і делегування повноважень ОМСВ у галузі міжнародного співробітництва і зовнішньоекономічної діяльності вже достаньо чітко проглядається у Законі України від 26.03.92 р. "Про місцеві Ради народних депутатів, місцеве та регіональне самоврядування" і в Положеннях про місцеві державні адміністрації, затверджених Указом Президента України від 21.08. 95 р.

У Висновках дисертації — загальні підсумування, які відображають основні теоретичні та науково-практичні положення її змісту, пропозиції щодо вдосконалення законодавства і практики діяльності місцевих рад в галузі міжнародного співробітництва. Водночас визначаються перспективи наукового забезпечення міжнародних зв'язків ОМСВ.

Основні положення за темою дисертації викладені у таких наукових працях дисертанта:

Монографії

Международные связи местных Советов.- Библиотека журнала "Юридический вестник".- Одесса: Печатный Двор, 1995.- 9 п.л.

Проблема международной правосубъектности органов местного самоуправления Украины.- Одесса, АО БАХВА, 1996.- 7,4 п.л.

Статті в наукових часописах і збірниках

Роль органов местного самоуправления, их международных связей в формировании свободных экономических зон // Юридический вестник.-1994.- № 1. / В соавторстве. Объем авторского текста 0,7 п.л.

Международное сотрудничество регионов Украины: концептуально-правовые аспекты / В кн.: Актуальные проблемы государства и права. Сб. научных трудов Одесского Юридического института. Вып. I.- Одесса, 1994.- 0,8 п.л.

Интерес в международных связях органов местного самоуправления / В кн.: Актуальные проблемы государства и права. Сб. научных трудов Одесского Юридического института. Вып. II.- Одесса, 1994.- 0,8 п.л.

Новый избирательный закон: политико-правовой анализ // Юридический вестник.- 1994.- № 2.- 0,5 п.л.

Міжнародні неурядові організації // Місцеве та регіональне самоврядування України.- Вип.1-2 (6-7). - 1994. / У співавторстві. Обсяг авторського тексту 0,1 д.а.

Горизонты сотрудничества: международные неправительственные организации и органы местного самоуправления Украины // Місцеве та регіональне самоврядування України.- Вип. 3 (8). 1994.- 1,0 д.а.

Спецдисциплина “Международное сотрудничество органов местного самоуправления” в системе международно-правовой подготовки студентов // Юридический вестник.- 1995.- № 1.- 0,6 п.л.

Рационализация организации местного самоуправления в Украине: опыт концептуального анализа // Юридический вестник.- 1995.- № 2. / В соавторстве. Объем авторского текста 0,6 п.л.

Международные программы сотрудничества местных властей // Юридический вестник.- 1995.- № 4.- 0,8 п.л.

Конституционно-проектная регламентация местного самоуправления и территориальных коллективов // Юридический вестник.- 1996.- № 1.- 0,9 п.л.

Особенности становления международной правосубъектности местных органов государственной власти // Юридический вестник.- 1996.- № 3. / В соавторстве. Объем авторского текста 0,5 п.л.

Навчальні та навчально-методичні посібники

Международное частное право: Учебно-методическое пособие.- Одесса, АО БАХВА, 1996.- 1,5 п.л.

Дипломатическое и консульское право: Учебно-методическое пособие.-Одесса, 1996.- 1,75 п.л.

Муниципальное право: Учебно-методическое пособие.- Одесса, 1996.- 2,0 п.л.

Международные стандарты местного самоуправления: Учебное пособие.-Одесса, АО БАХВА, 1996. / В соавторстве. Объем авторского текста 3,5 п.л.

Международное сотрудничество органов местного самоуправления: Учебно-методическое пособие.- Одесса, АО БАХВА, 1996.- 1,3 п.л.

Тези наукових доповідей та повідомлень

Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування як форма реалізації зовнішньополітичної програми України // Проблеми сучасної політики та шляхи її здійснення: Тези доповідей і виступів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Одеса, 1993.- 0,25 д.а.

Роль міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування у реалізації аграрної реформи в Україні // Аграрна реформа в Україні: економічні і правові проблеми: Матеріали "круглого столу".- Одеса, 1993.- 0,25 д.а.

Реализация прав граждан Украины на гуманитарное сотрудничество в международных связях органов местного самоуправления // Правова система України: теорія і практика: Тези доповідей і наукових повідомлень науково-практичної конференції.- Київ, 1993.- 0,25 д.а.

Учбово-методичні особливості вивчення міжнародних стандартів у галузі прав людини в умовах становлення державності України // Україна: становлення незалежності. Зміст і методика висвітлення в курсах соціальних та гуманітарних наук. Частина II.: Тези доповідей і виступів Всеукраїнської науково-практичної конференції.- Одеса, 1993.- 0,25 д.а.

Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування — пріоритетний напрямок регіональної політики України // Південь України і складання української державності: історія і сучасність: Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Частина II.- Одеса, 1994.- 0,25 д.а.

Міжнародні зв'язки органів місцевого самоврядування України: правові аспекти // Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти: Тези доповідей і наукових повідомлень республіканської науково-

практичної конференції.- Київ, 1995.- 0,25 д.а.

Международная правосубъектность органов местного самоуправления (на законодательстве Украины и России) / / Российская правовая система и международное право: современные проблемы взаимодействия: Тезисы международной научно-практической конференции.- Нижний Новгород, 1995.-0,25 п.л.

Міжнародне співробітництво місцевої влади України як елемент державної політики відродження // Українське національне відродження: проблеми, прогнози, державна політика: Тези виступів регіональної науково-практичної конференції.- Одеса, 1995.- 0,25 д.а.

Формирование международной правосубъектности органов местного самоуправления // Проблемы экономики и совершенствования подготовки экономических кадров в условиях перехода к рынку: Тезисы докладов международной научно-практической конференции.- Запорожье, 1995.- 0,25 п.л.

Хартія місцевого самоврядування як форма кодифікації законодавства // Кодифікаційні процеси в Україні: Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції.- Київ, 1995.- 0,25 д.а.

Роль органів місцевого самоврядування України у процесі утвердження та реалізації міжнародно-правових стандартів прав людини // Майбутнє правової системи України: Тези доповідей та наукових повідомлень міжнародної науково-практичної конференції молодих юристів.- Київ, 1996. / У співавторстві. Обсяг авторського тексту - 0,15 д.а.

Роль української діаспори в розширенні породнених зв'язей городов мира с городами суверенной Украины // Культурно-історичні, соціальні та правові аспекти державотворення

ня в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Частина I: Державотворчий процес і правосвідомість українського народу.- Одеса, 1996.- 0,25 д.а.

Міжнародна правосуб'єктність органів місцевого самоврядування в законодавстві України // Концепція розвитку законодавства України: Матеріали науково-практичної конференції.- Київ, 1996.- 0,25 д.а.

Міжнародно-правові стандарти прав людини як невід'ємна складова вищої освіти в Україні // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. Частина III. Гуманітаризація вищої освіти як засіб гуманізації.- Київ, 1996.- 0,3 д.а.

Аннотация

Баймуратов М.А. "Международное сотрудничество органов местного самоуправления Украины". Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.02. - конституционное право, Одесский государственный университет им. Мечникова, Одесса, 1996.

Защищается диссертация, в которой впервые в отечественной юридической науке дается целостное комплексное изложение проблем становления и развития системы международного сотрудничества органов местного самоуправления Украины. Анализируются концептуально-конституционные основы международного сотрудничества органов местного самоуправления Украины. Исследуются процессы становления международной правосубъектности органов местного самоуправления Украины и организационно-правовые формы их сотрудничества с зарубежными партнерами.

Annotation

Baymuratov M.A. "International cooperation of the local authorities of Ukraine". The thesis for a doctor's degree of the science of law on speciality 12.00.02. - constitutional law, Odessa State University, Odessa, 1996.

At first in the ukrainian science of law the thesis is being defended in which integral composite account of the problems of formation and development of the system of local authorities in Ukraine is given. Conceptualistic-constitutional bases of the international cooperation of the local authorities in Ukraine are analysed. Such processes, as processes of the formation of international capacity of the local authorities and organizational-legal forms of their cooperation with foreign partners, are researched.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування, міжнародні неурядові організації місцевої влади, муніципальний менеджмент, локальна інноваційна діяльність, організаційно-правові форми співробітництва органів місцевого самоврядування України з зарубіжними партнерами.

Annotation

Відруковано з готового оригінал-макету.

Підписано до друку 25.09.96. Формат 60x84/16.

Ум.друк.арк. 3,2. Наклад 100 прим. Зам. № 122.

АО БАХВА, 270009, Україна, Одеса, Черняхівського, 6.

AB 35.867